

שיעור 9

מבוא לסיבוכיות

9.1 הגדרה של סיבוכיות

הערה 9.1

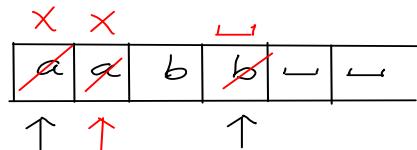
זמן ריצה של מ"ט M על קלט w , נמדד ביחס לגודל הקלט w , כЛОMER ($|w|$). $f(|w|)$

הגדרה 9.1

נאמר כי ניתן להכריע שפה L בזמן $f(n)$, אם קיימת מ"ט M המכ裏עה את L ולכן קלט $w \in \Sigma^*$, זמן הריצה של M על w חסום ע"י $f(|w|)$.

דוגמה 9.1

נבנה מ"ט M המכ裏עה השפה $.L = \{a^n b^n \mid n \geq 0\}$

התאור של M :

על קלט w :

- (1) אם הינו שמתוחת לראש הוא $\_ \Leftarrow$ מקבלת.
- (2) אם הינו שמתוחת לראש הוא $b \Leftarrow$ דוחה.
- (3) מוחקת את הינו שמתוחת לראש ע"י X .
- (4) מזיהה את הראש ימינה עד הינו הראשון משמאלו $\_ \Leftarrow$.
  - אם הינו הוא a או $X \Leftarrow$ דוחה.
  - מוחקת את הינו שמתוחת לראש ע"י $\_$, מזיהה את הראש שמאלתו עד הינו הראשון מימין לו $-X$ וחוזרת ל-(1).

זמן הריצה

• $\frac{|w|}{2}$ איטרציות.

• בכל איטרציה מבצעים $O(|w|)$ צעדים.

$$\frac{|w|}{2} \cdot O(|w|) = O(|w|^2).$$

הגדרה 9.2 זמן הריצה

זמן הריצה של מ"ט M על קלט w היא פונקציה $f(|w|)$ השווה למספר הצעדים הנדרש בחישוב של M על w .

הערה 9.2

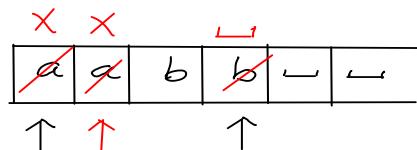
זמן הריצה של מ"ט נמדד ביחס לגודל הקלט $|w|$.

הגדרה 9.3

אומרים כי ניתן להכרייה שפה L בזמן $f(n)$ אם קיימת מ"ט M המכרייה את L כך שלכל Σ^* , זמן הריצה של M על w חסום ע"י $f(|w|)$.

דוגמה 9.2

נבנה מ"ט M עם סרט ייחיד שמכרייה את השפה $.L = \{a^n b^n \mid n \geq 0\}$

התאור של M :

על קלט w :

- (1) אם התו שמתוחת לראש הוא $_ \leftarrow$ מקבלת.
- (2) אם התו שמתוחת לראש הוא $b \leftarrow$ דוחה.
- (3) מוחקת את התו שמתוחת לראש ע"י X .
- (4) מזיהה את הראש ימינה עד התו הראשון משמאלו $- \leftarrow$.
  - אם התו הוא a או $X \leftarrow$ דוחה.
  - מוחקת את התו שמתוחת לראש ע"י $- \leftarrow$, מזיהה את הראש שמאליה עד התו הראשון מימין לו $- X$ ו חוזרת $- \leftarrow$ (1).

זמן הריצה

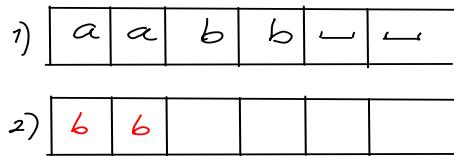
• M מבצעת $\frac{|w|}{2}$ איטרציות.

- בכלל איטרציה M סורקת את הסרט פעמיים וזה עולה $O(|w|)$.
- לכן סה"כ זמן הריצה של M חסום ע"י

$$\frac{|w|}{2} \cdot O(|w|) = O(|w|^2).$$

דוגמה 9.3

נבנה מ"ט מרובת סרטים' M' שמכריעת את השפה $\{a^n b^n \mid n \geq 0\}$.

התאור של M' :

על קלט w :

- (1) מעתיקת את ה- b -ים לסרט 2 (ותוך כדי בודקת האם w מהצורה $a^* b^*$). $O(|w|)$
  - (2) מזיהה את הראשים לתחילת הסרטים. $O(|w|)$
  - (3) אם שני הראשים מצביעים על $\_ \leftarrow$ מקבלת.
  - (4) אם אחד הראשים מצביע על $\_ \leftarrow$ והשני לא $\leftarrow$ לא.
  - (5) מזיהה את שען הראשים ימינה וחזרת לשלב (3).
- שלבים (3-5):** $O(|w|)$

זמן הריצה

זמן הריצה של M' הוא $O(|w|)$.

9.2 יחס בין הסיבוכיות של מ"ט סרט יחיד ומטמ"ס

משפט 9.1

לכל מ"ט מרובת סרטים M הריצה בזמן $f(n)$ קיימת מ"ט סרט יחיד' M' השקולה לו- M ורצה בזמן $O(f^2(n))$.

הוכחה:
בבינתן מ"ט מרובת סרטים M , הריצה בזמן $f(n)$, נבנה מ"ט עם סרט יחיד' M' באותו אופן כמו בהוכחת השקילות במשפט 3.1.

כלומר, M' שומרת את התוכן של k סרטים של M על הסרט היחיד שלו (עם הפרדה ע"י '#), ובכל צעד חישוב, M' سورקת את הסרט שלו כדי לזהות שת האותיות שמתחת הראשים (שמסומנות ב- $\hat{\alpha}$) ואחרי זה, משתמשת בפונקציית המעברים של M , וسورקת את הסרט פעם נוספת כדי לעדכן את התוכן בכל אחד מהסרטים ואת מיקום הראש בכל אחד מהסרטים.

1)

2)

⋮
⋮
⋮

κ)

#	$\hat{\alpha}_1$	#	$\hat{\alpha}_2$	#	$\hat{\alpha}_3$	#	
---	------------------	---	------------------	---	------------------	---	--

כמה לוקח לנו לסרוק את הסרט שלה? מכיוון שהסרט של M' מכיל את התוכן של k הסרטים של M , והגודל של כל אחד מהסרטים של M חסום ע"י $f(n)$, גודל הסרט של M' חסום ע"י

$$k \cdot f(n) = O(f(n)) .$$

הוצאות של הסקירה של M' לסרט שלה היא $O(f(n))$ וזה עלות של צעד חישוב בדיקה של M' על הקלט.

מכיוון ש- M רצה בזמן $f(n)$, זמן היזהה של M' חסום ע"י

$$f(n) \cdot O(f(n)) = O(f^2(n)) .$$

9.3 יחס בין הסיבוכיות של מ"ט דטרמיניסטי ומ"ט א"ד

הגדרה 9.4

בהתנחת מ"ט א"ד M , זמן הריצה של M על קלט w , היא פונקציה $f(|w|)$ השווה במספר הצעדים בחישוב המקסימלי של M על w .

משפט 9.2

לכל מ"ט א"ד N הריצה בזמן $f(n)$, קיימת מ"ט דטרמיניסטי D השකלה ל- N ורצה בזמן $.2^{(f(n))}$.

הוכחה:

בhinתן מ"ט א"ד N הרצה בזמן $f(n)$ מ"ט דטרמיניסטי D באותו אוף כמו בהוכחת השקלות במשפט 4.1. כולם, בהינתן קלט w , D תשרו את עץ החישוב של N ו- w לרווח ותקבל כל אחד החישובים של N המסתויים ב- q_{acc} .

בhinתן קלט w באורך n :

- כל מסלול בעץ החישוב של N על w חסום ע"י $f(n)$.
- מסמר החישובים ש- D מבצע חסום ע"י מספר הקודקודים בעץ החישוב של N ו- w .
- מכיוון שמספר הבנים של כל קודקוד בעץ החישוב חסום ע"י

$$C = 3|Q| \cdot |\Gamma|$$

מספר הקודקודים בעץ החישוב חסום ע"י

$$C^0 + C^2 + \dots C^{f(n)} \leq C^{f(n)+1} = C \cdot C^{f(n)}.$$

ולכן זמן הריצה של D חסום ע"י

$$f(n) \cdot C \cdot C^{f(n)} \leq C^{f(n)} \cdot C^{f(n)} = C^{2f(n)} = (C^2)^{f(n)} = 2^{C' \cdot f(n)} = 2^{O(f(n))}.$$

נתיחס כאן לשני החסמים הבאים:

1) חסם פולינומיAli הוא חסם מהצורה n^c עבור $c > 0$ כלשהו.2) חסם אקספוננציאלי הוא חסם מהצורה 2^{n^c} עבור $c > 0$ כלשהו.

הגדרה 9.5 בעיית הברעה

בעיית הברעה מוגדרת באופן הבא:

"בהינתן קלט כלשהו, האם הקלט מקיים תנאים מסוימים"

דוגמה 9.4

בhinתן מספר n , האם n ראשוני?

כל בעיית הברעה ניתנת לתאר כפשה שקולה:

$$L_{\text{prime}} = \{\langle n \rangle \mid n \text{ ראשוני}\}.$$

משפט 9.3

. שפה ≡ בעית הברעה

הגדעה 9.6 אלגוריתם זמן פולינומיAli

אומרים כי אלגוריתם A מכריע בעיה בזמן פולינומיAli אם קיים קבוע $c > 0$ כך שזמן הריצה של A על כל קלט w חסום ע"י $O(|w|^c)$.

משפט 9.4 התזה של צירץ' (Church Thesis)

אם קיים אלגוריתם המכריע בעיה בזמן פולינומיAli, אז קיימת מ"ט דטרמיניסטית המכריע את השפה השכללה לבעיה זו בזמן פולינומיAli.

. מכונת טיורינג ≡ אלגוריתם מכריע

9.4 המחלקה P **הגדעה 9.7 המחלקה P**

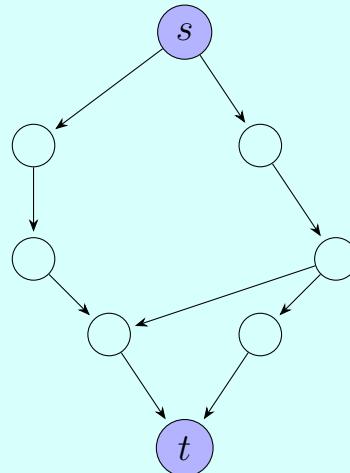
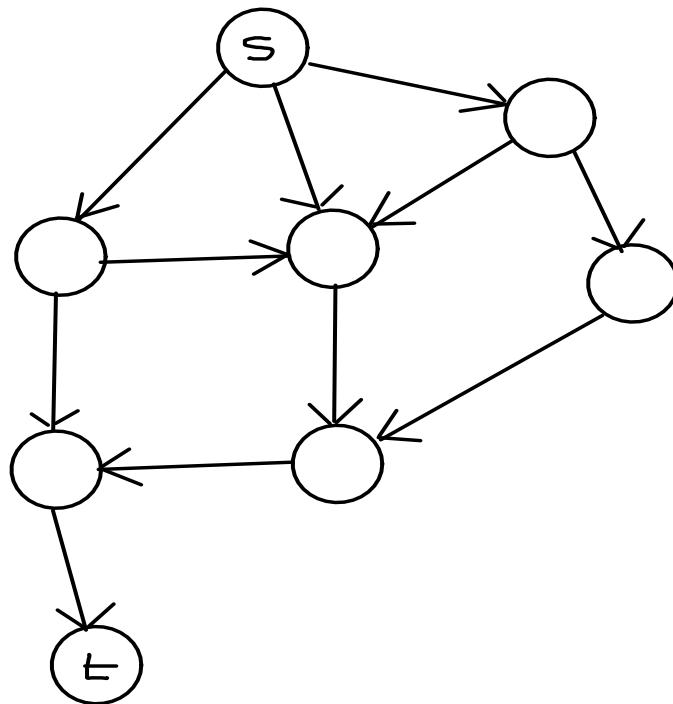
המחלקה P היא אוסף כל הבעיות (השפות) שקיים עבורן אלגוריתם (מכונת טיורינג דטרמיניסטית) המכריע אותן בזמן פולינומיAli.

דוגמה 9.5

$$L = \{a^n b^n \mid n \geq 0\} \in P .$$

9.5 בעיית PATH

הגדרה 9.8 בעיית המסלול בגרף מכון

קלט: גראף מכון $G = (V, E)$ ושני קודקודים $s, t \in V$

פלט: האם קיים מסלול ב- G מ- s ל- t ?

$$PATH = \{\langle G, s, t \rangle \mid \text{קיים מסלול ב- } G \text{ מ- } s \text{ ל- } t\}$$

משפט 9.5

$$PATH \in P .$$

הוכחה: בניית אלגוריתם A עבור הבעיה $PATH$

$\langle G, s, t \rangle = A$

(1) צבע את s .

(2) מבצע $|V| - 1$ פעמים:

- לכל צלע $(u, v) \in E$
- * אם u צבוע $\Leftarrow$ צבע את v .
- אם t צבוע $\Leftarrow$ החזיר "כן".
- אחרת $\Leftarrow$ החזיר "לא".

זמן ריצה של האלגוריתם הוא $O(|V| \cdot |E|)$ פולינומיAli במספר הקודקודים $|V|$.

האם זה פולינומיAli בגודל הקלט $|\langle G \rangle|$?

איך נקודד את G ?

• נניח כי $n = |V| = \{1, 2, 3, \dots, n\}$.

• נניח כי הצלעות נתונות ע"י מטריצה M בגודל $n \times n$ כך ש-

$$M_{ij} = \begin{cases} 1 & (i, j) \in E \\ 0 & (i, j) \notin E \end{cases}.$$

• נניח כי מספרים מקודדים בסיסי ביניארי.

• אזי גודל הקידוד של G שווה $n^2 + n \log_2 n$, כלומר

$$|\langle G \rangle| = \Omega(|V|^2) \Rightarrow |V| = O(|\langle G \rangle|).$$

ולכן כל אלגוריתם הרץ בזמן פולינומיAli במספר הקודקודים $|V|$ ירוץ בזמן פולינומיAli בגודל הקידוד $|\langle G \rangle|$.

■
ולכן A רץ בזמן פולינומיAli בגודל הקלט.

9.6 בעית RELPRIME

הגדרה 9.9 מספרים זרים (Relatively prime)

שני מספרים x, y זרים אם המחלק המשותף הגדול ביותר, מסומן $\text{gcd}(x, y)$, שווה 1.

הגדרה 9.10 בעית RELPRIME

קלט: שני מספרים x ו- y .

פלט: האם x ו- y זרים?

$$\text{RELPRIME} = \{\langle x, y \rangle \mid \text{gcd}(x, y) = 1\}.$$

משפט 9.6

$$RELPRIME \in P .$$

הוכחה: נבנה אלגוריתם A המכרייע את $RELPRIME$ בזמן פולינומייאלי.

האלגוריתם מבוסס על העובדה ש-

$$\gcd(x, y) = 1 \iff \langle x, y \rangle \in RELPRIME .$$

ולכן נשתמש באלגוריתם האוקלידי לחישוב $\gcd$:

$$\gcd(x, y) = \begin{cases} x & y = 0 \\ \gcd(y, x \mod y) & y \neq 0 \end{cases} .$$

הוכחה: נסמן $d = \gcd(x, y)$. אזי קיימים שלמים s, t כך ש- $sx + ty = d$. נסמן $r = x \mod y$.

לכן

$$s(qy + r) + ty = d \Rightarrow sr + (t + sq)y = d \Rightarrow \gcd(x, y) = d = \gcd(y, r) .$$

לדוגמא:

$$\gcd(18, 32) = \gcd(32, 18) = \gcd(18, 14) = \gcd(14, 4) = \gcd(4, 2) = \gcd(2, 0) = 2 .$$

האלגוריתם האוקלידי:

על קלט x ו- y :

(1) כל עוד $y \neq 0$:

$$x \mod y \rightarrow x$$

$$\text{swap}(x, y)$$

(כלומר מחליפים בין x ו- y).

(2) מחזירים את x .

האלגוריתם A המכרייע $RELPRIME$

על קלט $\langle x, y \rangle = A$:

(1) מרים את האלגוריתם האוקלידי על x ו- y .

• אם האלגוריתם האוקלידי החזר $1 \Leftarrow$ מקבל.

• אחרת $\Leftarrow$ דוחה.

נכונות האלגוריתם נובעת מנכונות האלגוריתם האוקלידי.

נוכיח כי A רץ בזמן פולינומייאלי בגודל הקלט.

טענת עזר:

$$\text{אם } x \mod y < \frac{x}{2} \text{ אזי } x > y$$

הוכחה:

יש שתי אפשרויות:

$$\begin{aligned} & \bullet \text{ אם } y \leq \frac{x}{2} \\ x \mod y & < y \leq \frac{x}{2}. \end{aligned}$$

$$\bullet \text{ נניח ש- } x < y < \frac{x}{2}$$

מכיוון ש- $(y - x) < 2y$, וגם $x = qy + (x \mod y)$ אז בהכרח $2 < q$ ולכן $x - y = x \mod y$.

לפיכך

$$x \mod y = x - y < \frac{x}{2}.$$

לפי טענת העזר, אחרי כל איטרציה x קטן לפחות חצי.

מכיוון שבכל איטרציה מחליפים בין x ו- y , אחרי כל שתי איטרציות גם x וגם y קטנים לפחות חצי.

ולכן לאחר $\log_2 y + \log_2 x$ איטרציות לפחות x או y שווים ל- 0.

ולכן מספר האיטרציות באlgorigithm האוקלידי חסום ע"י $\log_2 x + \log_2 y$, וזה בדיק זמן הריצה של האlgorigithm A .
ולכן A רץ בזמן פולינומילי בגודל הקלט.

ולכן

$$RELPRIME \in P.$$

